

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ



Η ΚΑΠΕΤΑΝΙΣΣΑ



ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΧΑΪΔΩΣ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Αντί για νάρθουν όμως τα βόλια που αποζητούσε η Χαΐδω φανήκανε την άλλη μέρα τα μπαϊράκια του Βελη—τ' άσπρα μπαϊράκια της ειρήνης. Οι κήρυκες του με κόπο διαλύσανε τους πολεμικούς άτιμους που βολύσανε και πάλι για μία στιγμή τα κεφάλια. Μάταια πάχισσε η Χαΐδω να σπρώξει τα πράματα, να μη έρθη συνεννόηση και να εξακολουθήσει το ντουφέκι. Ο Άλλ' πασάς είχε φοβηθεί απ' αυτό το περιστατικό κι' άμαγκάστηκε να παραδώσει τη γυναίκα και τα παιδιά του Τζαβέλλα κι' όλους τους Σουλιώτες που κρατούσε όμηρους στά Γιάννενα. Έτσι παραδεχτήκανε τη συνθήκη κ' οι τελευταίοι αυτοί πούτανε ταμπουρωμένοι στο Κουγγι. Έσβυνε πειά κ' η τελευταία αντίστασι κ' η στερνή αναλαμπή και χανότανε κάθε έλπίδα για τὸ Σούλι. Μέσα στην ψυχὴ τῆς Χαΐδωσ γίνηκε τότε κάτι παράξενο: "Άμα βεβαιώθηκε πὸς δὲν ὑπάρχει πειά καμιά έλπίδα για τὸ Σούλι, ένοιωσε νά φουντώνη παράφορη, άκράτητη, ὄπως στην πρώτη άρχη, ἡ άγάπη της για τὸ Φῶτο. Τὴν εἶχε καταβάλει, τὴν εἶχε καταβάλει, τὴν εἶχε δαμάσει, τὴν άγάπη αὐτή, μία άλλη, μεγαλύτερη: Ἡ Έγνοια της για τὸ Σούλι. Μά τώρα πούσβυνε αὐτό, ένοιωσε ν' άνάβη πάλι ὁ έρωτάς της. Τὸ τὸ εἶπε με τὴ δική της ελκικρινεία, ἄμα τῆς ρώτησε, τίς ἡμέρες πού έτοιμάζουσαν νά φύγουνε για τὴν Πάργα:

— Θαρβῆς κοντά μου:

— Καί με ποιούς νά πάω: τοῦ ἀποκρίθηκε δακρῶζοντας: Σάμπως ἔχω κι' ἄλλοτε στον κόσμο ἀπὸ σένα:

Όλοι εἶχανε δεχτῆ τὴν εἰρήνη. Όλοι, ἔξω ἀπὸ τὸ Σαμουήλ.

Κατέβασε μ' άπειρο πόνο τὸ λάβαρο ἀπὸ τὴν Ἄγια Παρασκευή, τὸ φίλησε, τὸ βάλε κατάσκαρα στον κόρφο του. Ἄγριος, σκοντουφλός κι' άμύλητος εἶχε τραβηχτῆ πάλι σὲ μία γωνιά, ξεφωνίζοντας σκοτεινές προφητείες και κατάρτες φριχτές.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ κάστρο, ἡ άγρυπνη φροντίδα του εἶχε μαζέψει κάμποσο πολεμικὸ ὄλικό, πὸς δὲ μπορούσε νά μεταφερθῆ. Γι' αὐτὸ κτλ για δτι ἄλλο θάμνε στο Σούλι και θά τῶπαυρε ὁ Ἄλλῃ, θάρπετε ν' ἀποκημίσω τους Σουλιώτες. Ὁ Βελης ἔστειλε δυὸ πιστοὺς του Ἀρβανιτάδες κι' ἕνα δικὸ του "Έλληνα, τὸ Ζῆση τὸν Οἰκονόμου ἀπὸ τὸ Σωπικό, νά παραλάβουνε τὸ φρούριο ἀπὸ τὸ Σαμουήλ και νά μετρήσουνε τὸ ὄλικό. Ἄδειάσανε πρῶτα τὸ μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους και τὰ πράματα τους. Αὐτὸ τους ἔφαγε ὄλο τὸ πρωί. Κατὰ τὸ ἀπόγεμα πῆσανε νά μετρήσουνε τὸ ὄλικό κι' άρχισαν νά ζυγιαζούνε τὰ βαρέλια με τὸ μπαρουτί. Ὁ Σαμουήλ ἦταν ἐκεῖ. Αὐτὸς ὄχι μονάχα δὲν εἶχε ζυγώσει σὲ καμιά συζῆτησι για συνθήκη, μά και δὲν ἔπαυε νά φωνάζη:

— Έγὼ δὲ θέλω εἰρήνη! Τὸ λάβαρό μας γράφει σταυρὸ, Ἑλλάδα, ἔλευθερία! Τὸ σύνθημά μας εἰστάθη νίκη ἡ θάνατος!

Ἐπίστευσε τὸ Θεό, ἐπίστευε δηλαδῆ τὸ μέλλον τῶν λαῶν. Ἄεφανα εἶδε, σάν μέσα σὲ κακὸ βραχνά,

ὅτι δὲ μπορούσε νά χωρῆσῃ ὁ νοὺς του: Τὸ Σούλι νά φύγει, νὰ σκορπίσῃε στους άνέμους ἔξουθενωμένο. Καί τὸν εαυτὸ του, παράξενο ὀνοβάστη, νά φύγει με μία λαμπάδα— ἦτανε δειλινο κ' ἔπαυρε νά μουχαρώνῃ — στις ὕπογειες ἀποθήκες αὐτοῦ τοῦ κάστρου πούχε κτίσει ὁ ἴδιος, λιθάρι με λιθάρι, με πολυκαρινούς ἔρσανους τῶν χριστιανῶν και τῶς για κιβωτὸ θρησκείας, πατριδας, λευτεριάς—για νά ζυγιαζουσι οἱ Ἀρβανιτάδες τὴ μπαρουτῆ πούχε περισέψη. Πλαί του στεκόταν ὁ Ζῆσης Οἰκονόμου. Τὸν ἤξερε πολὺ καλά αὐτόν. Ἦτανε γυιος ἱερωμένου. Τὸ παπᾶ Οἰκονόμου, τὸν περιφήμου Δευτεράτου— ἕνος τετραπέρατου κι' ἄδισταχτου ρωμιοῦ, πούχε βοηθήσει ἀπὸ ὀπολογισμὸ τὸν Ἄλλῃ στὰ νεϊάτα του και τὸν εἶχε γλυτώσει κι' ὄλο βέβαιο θάνατο ἀκόμα, δταν τὸν κατάτρεχαν οἱ στρατιῶτες τοῦ Κούρτ-πασά. Κι' ὁ Ἄλλῃ παντοδύναμος τώρα και μοναστήρι πούχε δώσει και χτήματα στην οικογενεία του και τέλος τὸν εἶχε διορίσει Ἄγα—βιλαέτη στὸ Πογῶνι για νά ἐκμεταλλεῖται τοὺς ραγιάδες. Παῖδι τέτοιοιο πατέρα ἦταν ὁ Ζῆσης, πὸς ῥχότανε, σάν ἔμπιστος τοῦ τράννου, νά παραλάβῃ ἀπ' αὐτόν—τὸ Σαμουήλ—τὸ κάστρο πούχανε δοξάσει ἄρματα ἑλληνικά! Ὅχι λοιπόν! Ἄν ὕπρηχανε τέτοια ἔξουθενώματα θά βλέπανε στή στιγμή πὸς δὲν ἦτανε στὸ χέρι τους νά οβύ-

σουνε τὴν ἰδέα τοῦ Σαμουήλ, νά διαλύσουνε τὸ μεγάλο του τ' ὄνειρο. Ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλάδας δὲν εἶχε φωτίσει μάτια τὸ λάβαρο τῆς λευτεριάς: Ἐρρίξε τὸ ξεφτύλιμα τῆς λαμπάδας στή μπαρουτῆ πούτανε σκορπισμένη κάτω: Λάμψη μεγάλη, βρόντος και σεισμός φοβερός σῶρσισε τὸ κάστρο σὲ ρημ' ἴδια. Ἐτσι ἔκαμε τὴν ἰδέα του θάνατη. Ἀπὸ μοναχὸ κ' ἔρημο κυπαρίσι πούχε ἀπομείνει, μέσα στή σιωπῆ τῶν μνημάτων, ὁ Σαμουήλ ἔγινε φωτεινὴ στήλη, αἰθέρια κι' ἀκατάλυτη, πὸς φύγει στους αἰῶνες. Ἄν δὲν μπορούσε νά πάρη τὴ νίκη με τὴ ρομαία τοῦ πολεμιστῆ, τὴν κέρσισε για πάντα με τὴ θυσία τοῦ μάτορα.

Ἐτσι ἔπεφτε, ὕστερα ἀπὸ ἐπίμονη και πολυκαιρινὴ ἀντίστασι, μία ἥρωική ἀκρόπολι λευτεριάς κι' αὐτονομίας στην Ἡπειρο. Οἱ ἄγῶνες τοῦ Ἄλλῃ ἄλλο δὲν ἦτανε παρὰ τὸ ἀποκορυφωμα μιάς ἀτέλειωτης σειρῆς ἀπὸ ἐπιθρομὲς κι' ἐπιθέσεις πὸς κἀνανε, πολὺ πρῖν, ὄλοι σχεδὸν οἱ τοπάρχει τῆς Ἡπείρου κι' οἱ χωροδеспότες τῆς Ἀρβανιτιδας και πούχανε συντριφτῆ ὄλοι πάνω στὰ ματωμένα βράχια τοῦ Σουλιού. Ὁ Ἄλλῃ δὲ θά στεκότανε πὸς τυχερός, ἂν δὲν εἶχε τὸν πὸς μεγάλο και τὸν πὸς καταθῆνιο βοηθὸ—τὴ δικήναι. Μά εἶχε ρῆθῆ τώρα ἡ σκληρὴ

προσταγῆ τοῦ ἔξιλασμοῦ. Μέσα σὲ λίγες ὄρες ἔπρεπε νά εἰτοιμαστούνε ν' ἀφήσουνε τὴ γῆ αὐτῆ πούχανε πτίσει με τὸ αἶμα τους κι' εἶχανε σκεπασί με τρόπαια. Τὰ δάκρυα τρέχανε στὰ τραχεῖα και σουρωμένα μάγουλα τῶν πολεμιστῶν: Ἄλλοι σκύβανε και φιλούσανε τὴ γῆ, μάρτυρα τοῦ ἔρωτα και τῆς ὄξδας τους. Ἄλλοι, στους τάφους τῶν δικῶν τους, φογυτῶνανε χῶμα και τὸ παίρνανε μαζί τους. Ἄλλοι ἀποχαίρετοῦσαν ὄφωνοι δέντρα, πὸς στὸν ἴσκιό του: χορῆσανε, τραγουδῆσαν, ἀγνοιστήκανε στὸ πῆδημα και στὸ λιθάρι, προστατεύτηκαν ἀπὸ ἥλιο ἢ βροχῆ μαζί με τὰ ζωντανά τους. Ἄλλοι ρίχνανε τελευταίες ματιές στις χιονισμένες κορφές τῶν βουνῶν, πὸς τῶχανε γυρῆσι στὰ εὐτυχιωμένα χῶμα τῆς εἰρήνης. Ὁ καθένας ἔμεινε για τελευταία φορὰ στὸ σπῆτι του, νά ξεκρῆμασῆ τὰ εἰκονίσματα και νά τὰ πάρη μαζί με δτι πολυτίμο εἶχε. Κι' ἡ πένθημος φάλαγγς σχηματιστήκανε γοργά και κινουσαν, ἡ μία ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀφῆσανε πῶσω του τὰ γοργὰ βυθισμένα σὲ σιωπῆ κοιμητηρίων. Ἡ φάλαγγς αὐτῆς ἦτανε τρεῖς. Ἡ πρώτη, ἡ δικτιή, με τὸ Φῶτο και τὴ Χαΐδω, ὄλους τοὺς Τζαβελλαίους, τοὺς Δρακαίους, τοὺς Ζορμπάδες, τοὺς Πανομαραίους, τοὺς Νταγκλιαίους, τοὺς Καλογεραίους κι' ἄλλες μιχτές φάρες, πούχανε διαλέξει τὴν Πάργα για καταφύγιο, φεγόνοντας νωρίτερα και γρηγορότερα, μ' ἀρχηγὸ τὸ Φῶτο και μ' ὄμηρους τὸν Ἄτεμ-μπέη, τὸν Ἰσμαήλ Πασόμπεη και τὸ Ρεῖς-Βασιάρη, ζυγῶνανε στην Πάργα, ὄταν, ἄεφανα, ἄρχισε νά τους χτυπά, σταλμένο ἀπὸ τὸν παράσπονδο Ἄλλῃ, σῶμα Ἀρβανιτάδων. Ἡ φάλαγγα τοῦ Φῶτου ἦταν ἀπὸ δυὸ χιλιάδες. Ἄμα ζυγῶσαν οἱ Ἀρβανιτάδες, ἀνοιχτήκανε για πόλεμο:

— Πατήσανε τὴ μέσσα τὰ σκυλλιά! Φώναξε ἡ Χαΐδω: Θέλουνε νά μᾶς χαλάσουν! Ἀπάνω τους!

Ἄναψε τὸ ντουφέκι. Ὁ Ἀργινοῖ, ἀκούγοντας τὸν πόλεμο, ἀφήσανε κατὰ μέρος κάθε διαταγῶ. Πῆσανε τ' ἄρματα, βγήκανε, χτυπήθηκαν κι' αὐτοί με τοὺς Ἀρβανιτάδες κι' ἐκόλλωσανε τοὺς Σουλιώτες νά μπουνε στην Πάργα. Οἱ ἔχρηφο, ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία, γυρῆσανε νά τοὺς παραδοθοῦν ἀμέσως ὁ Σουλιώτες: «Ἡ Πατριδα μας—ἀποκριθήκανε περήφανοι οἱ Ἀργινοῖ—εἶναι λεύτερη. Κανενός προσταγῆ δὲν ἀκούει. Ἄν οἱ Σουλιῶτες θέλουνε νά φύγουν, εἶναι κύριοι. Ἐμεῖς ὄμως ὄστε τοὺς πιάνουμε, ὄστε τοὺς δῶχνουμε». Οἱ Ἀρβανιτάδες ὄμως δὲ φύγανε, γυρῶσανε νά τοὺς παραδοθοῦνε ὁ Σουλιῶτες και φοβέριζαν. Οἱ Ἀργινοῖ ζητήσανε τὴν προστασία τοῦ κόντε Μοντενιγιου, τοῦ Ρώσουου διοικητῆ στὰ Ἐπτάνησα. Κι' αὐτὸς ἔγραψε ἀμέσως στὸν Ἄλλῃ και τὸν ἀνάγκασε νά τραβῆξη τὸ στρατὸ του. Ἡ ἄλλες δυὸ φάλαγγες ὄμως τῶν Σουλιῶτων δὲν εἶχανε τὴν ἴδια ὄψη. Τίς περιμέναν ἡ πὸς σκληρῆς και φονικῆς ἐνέδρας. Ὁ Φῶτος κι' ἡ Χαΐδω μάθαιναν κάθε μέρα τὰ φριχτά μαντάτα τους.

(Ἄκολουθεῖ)

